

יחסי ישראל-אינדונזיה – ציפיות ומציאות

גיורא אלירז¹ | 27 באוקטובר, 2025 | גיליון 2051

אם יתממשו הציפיות הגוברות לפריצת דרך ביחסי ישראל-אינדונזיה, יתאפשר מיצוי תרומתה הפוטנציאלית של אינדונזיה ל"יום שאחרי" ברצועת עזה, בעיקר בקידום תהליכי דה-רדיקליזציה ומאבק בקיצוניות דתית שם. אך לפני כן כדאי להיות מודעים למחויבות ארוכת השנים, שנטלה על עצמה אינדונזיה, לקדם כינון מדינה פלסטינית עצמאית וכן למגבלות שמציב שיקול היציבות הפנימית על יכולתה להגמיש את מדיניותה מול ישראל בהיעדר התקדמות לפתרון מדיני של הסכסוך הישראלי-פלסטיני.

בהתרוממות הרוח ותחושת רגע היסטורי בבוקר ה-13 באוקטובר, כאשר החטופים הישראליים החיים שוחררו משבי חמאס והנשיא טראמפ, שכה רבה הייתה תרומתו לכך הגיע לביקור בישראל, היה בדיווח באותו היום על אפשרות ביקורו בקרוב גם של הנשיא האינדונזי, פרבואו סוביאנטו, כדי להשתלב בתחושת פתחו של עידן חדש. כשלושה שבועות קודם לכן פרבואו, נשיא המדינה המהווה בית לאוכלוסייה המוסלמית הגדולה בעולם, [הדהים בנאמו](#) שנישא בעצרת הכללית של האו"ם כשהכריז באכפתיות, נחישות וללא שנאה, כי הוא מבקש לראות הסדר שלום לסכסוך הישראלי-פלסטיני, שבמסגרתו תכונן מדינה פלסטינית עצמאית ויובטח ביטחונה של ישראל. יתר על כן, הוא גרס כי "שני צאצאי אברהם חייבים לחיות בפיוס, שלום והרמוניה". בהמשך התייצב פרבואו כשותף אמת למאמץ האמריקאי להביא לסיומה של המלחמה ברצועת עזה.

אבל באותו היום, ה-13 באוקטובר, [הזדרזה אינדונזיה להכחיש דבר הביקור](#). לכן, יש לשוב לקרקע המציאות ולהאיר מספר היבטים, חלקם ידועים וחלקם פחות, לגבי היחסים בין ישראל לאינדונזיה. הנשיא האינדונזי מייחל לפתרון מדיני לסכסוך הישראלי-פלסטיני, ומשאלתו מעוגנת במחויבות ארוכת שנים של מדינתו לעניין הפלסטיני ולרעיון המדינה הפלסטינית העצמאית על בסיס פתרון שתי המדינות, הזוכה לקונצנזוס ציבורי רחב עד מאד. מכאן נגזרת עמדה עקבית לפיה לא יכונן קשרים דיפלומטיים עם ישראל טרם הקמת מדינה פלסטינית עצמאית. בשיח הפוליטי האינדונזי כמו מחושלת עמדה זו על ידי אזכור [הכתוב בפתח ההקדמה לחוקה האינדונזית](#) מ-1945: "היות שעצמאות היא זכותו של כל עם, הקולוניאליזם חייב להיעלם מעל פני האדמה מכיוון שהוא נוגד את צווי הטבע האנושי והצדק". וכך, ברוח העמדה האינדונזית ארוכת השנים, חוזר ואומר הנשיא האינדונזי כי [ברגע שישאל](#)

¹ ד"ר גיורא אלירז הינו עמית נלווה במכון טרומן באוניברסיטה העברית ועמית מחקר במכון למדיניות נגד טרור באוניברסיטת רייכמן וכן בפורום לחשיבה אזורית

[תכיר בעצמאות מדינה פלסטינית, אינדונזיה תכיר מיד במדינת ישראל](#) ואינו מותיר ספק כי גם עבורו, הבסיס לכינון מדינה פלסטינית הוא פתרון שתי המדינות, ואין בלתו.

נכון, לא ניתן לשלול אפשרות כי אם תחול התקדמות ממשית לקראת פתרון מדיני לסכסוך, שתכלול הקמת מדינה פלסטינית עצמאית, עשויה אינדונזיה להגמיש את עמדתה באשר לכינון קשרים עם ישראל. ניתן גם להניח כי נירמול היחסים בין ישראל לערב הסעודית, שומרת המקומות הקדושים לאסלאם, [עשוי להעניק רוח גבית לשינוי המדיניות האינדונזית, שכן ימתן חשש באינדונזיה מתגובת נגד בציבור, הטעונה במידה רבה ברגשות אסלאמיים](#). עם זאת, יתכן גם מהלך עצמאי אינדונזי, כלומר שינוי המדיניות כלפי ישראל ללא מהלך מקדים סעודי. יוטעם, הנשיא האינדונזי מדגיש לאורך פעילותו הנמרצת בזירה הגלובאלית עקרון מכונן של ארצו מימיה הראשונים [בדבר מדיניות חוץ "עצמאית ואקטיבית" \(bebas dan aktif\)](#), המבטא הכרה בצורך לנקוט עמדה עצמאית ולנווט בתבונה ובגישה מאוזנת בין הכוחות המובילים בזירה הגלובאלית. כלומר, אם הנשיא הנוכחי יעריך כי שינוי מדיניות כלפי ישראל עשוי לשרת אינטרסים לאומיים משמעותיים של ארצו הוא יבצעו בכיוון נורמליזציה ביחסים עם ישראל.

עוד רכיב קריטי למדי, המשפיע על מרחב התמרון האינדונזי בקביעת המדיניות כלפי ישראל הוא השיקול הפנימי; מדיניות החוץ האינדונזית, כבמדינות רבות, מושפעת משיקולי פנים ובמיוחד בנושא הישראלי. בציבור האינדונזי רווח מאד, ככל הנראה, דימוי שלילי ואף עוין כלפי ישראל, ובעת הנוכחית - הנרטיב הישראלי זר כמעט לחלוטין לציבור זה. יתרה מכך, בקרב הרוב המוסלמי הדומיננטי באינדונזיה, ההזדהות עם מה שמוגדר כמאבק הפלסטיני כמו פורטת גם על נימים דתיים בדמות תחושת סולידריות פאן-אסלאמית עמוקה. לפיכך, ניתן להניח שקיימת הבנה מדינית באינדונזיה כי סטייה מהמדיניות הנמשכת כלפי ישראל, בהיעדר התקדמות לקראת היעד של כינון מדינה פלסטינית עצמאית, עשויה לגבות מחיר יקר בזירה הפנימית. זאת, לא כול שכן בעת הזו; גם חרף הפסקת הלחימה ברצועת עזה רק לאחרונה, ההקצנה באווירה הציבורית האנטי-ישראלית בשנתיים האחרונות כנראה עדיין נוכחת.

ואם לא די בכך, יתכן שכובד משקלו של הרכיב הפנימי עלה לאחרונה מכיוון שונה לחלוטין. לקראת סוף אוגוסט פרצו באינדונזיה מחאות נרחבות למדי בעיקר בבירה ובערים מרכזיות. אלה נמשכו כשבועיים ובין מובילי גל המחאה בלטו הסטודנטים ופעילי תנועות חברתיות, אך לא רק. בשורשיה העמוקים המחאה הביאה לידי ביטוי [תחושת מצוקה כלכלית בקרב שכבות רחבות ועמה תחושה בדבר ניכור מצד אליטות פוליטיות פריווילגיות](#). ניכר כי הפעם, בשונה מתגובתו [לגל מחאות מספר חודשים קודם לכן, גם כן בהובלת סטודנטים](#), המשטר מודע יותר לעוצמת האתגר הפוליטי שבקולות מחאה רמים, העולים מתוך החברה האזרחית, ואף עושה מאמץ מסוים ללכת לקראתם. חוסר שוויון וצדק חברתי כמובן אינם ייחודים לאינדונזיה, ודווקא מסיבה זו מעניין כי בדמוקרטיה צעירה זו אנשים, בעיקר צעירים, מוכנים לצאת לרחובות ולהפגין בקריאה לתיקון. לכאורה, התרחשויות אלה לא נוגעות לסוגיית היחסים עם ישראל, אך אפשר שהן מחדדות ההבנה בממשל האינדונזי כי צעדים שעשויים להיתפס בקרב קהלים רחבים כהתנערות ממחויבות עמוקה וארוכת שנים לעניין הפלסטיני, עשויים להוציא המונים לרחובות.

לא רק בהשערות עסקינן. בימים שפסקה הלחימה ברצועת עזה ואינדונזיה ביטאה תמיכה בקידום התוכנית האמריקאית לסיום המלחמה הודיע שר המשפטים האינדונזי כי הממשלה לא תעניק ויזות כניסה לספורטאים הישראליים כדי להשתתף באליפות העולם בהתעמלות מכשירים. הודעתו הקדימה במעט יותר משבוע את פתיחת האירוע בג'קרטה. העמדה נומקה בהתנגדות מצד גופים וביניהם

מועצת העולמא של אינדונזיה (MUI) והממשל המקומי בבירה. עוד הוסבר כי ההחלטה תואמת את המדיניות שלפיה לא יכנו קשרים עם ישראל [עד שזו תכיר בעצמאות וריבונות מלאה של מדינה פלסטינית](#). מושל הבירה טען כי השתתפות ספורטאים הישראליים עשויה לעורר זעם בציבור בעוד נמשכת המתיחות בעזה. אינדונזיה התמידה בסירובה גם מול עתירה שהגישו רשויות הספורט בישראל לבית הדין לבוררות בספורט (CAS), בטענה כי הסירוב פוגע באידיאל האולימפי ונוגד את האמנה האולימפית, האוסרת במפורש כל סוג של אפליה. אך כל המאמצים כשלו, התחרות האולימפית נפתחה ב-19 אוקטובר בלי השתתפות ישראל.

יוזכר כי במחצית הראשונה של 2023 סירבה אינדונזיה, כתוצאה [מלחץ פוליטיקאים בכירים ממפלגת השלטון דאז](#), לאפשר השתתפות של הנבחרת הישראלית באליפות העולם לכדורגל עד גיל 20. דווקא הנשיא דאז, ג'וקו וידודו (ג'וקווי), קרא במאמץ למנוע את שלילת זכות ארצו לארח את המשחקים, [שלא לערב ספורט בפוליטיקה](#), והטעים כי אין דבר בין השתתפות ישראל לתמיכתה הנחושה של ארצו בעניין הפלסטיני. אף חובבי הכדורגל זעמו שבשל עירוב ספורט בפוליטיקה נשללה זכות אירוח המשחקים מארצם. כחודשיים לפני סאגה זו אף [ניצב לראשונה ספורטאי ישראלי על הפודיום בנקרטה לבוש במדי הנבחרת](#), שלא הותירו ספק לגבי זהותו הלאומית. כנראה החרפת האווירה האנטי-ישראלית בציבור האינדונזי בשנתיים האחרונות בעקבות המלחמה בעזה השפיעה במידה לא מבוטלת על ההחלטה הפעם לא להעניק ויזות לספורטאים הישראליים. עם זאת, על רקע ציפיות כי אולי הנשיא האינדונזי יהיה מוכן לצעדים פורצי דרך מול ישראל אף טרם התקדמות מדינית בנושא הפלסטיני, ניתן לתמוה מדוע לא הותרה השתתפות ספורטאים ישראליים בתחרויות התעמלות המכשירים, ולו רק כבלון ניסוי בסוגיה לא מרכזית, כדי לבדוק את עוצמת ההתנגדות בציבור לשינוי מדיניות כלפי ישראל.

נראה כי הצהרותיו ומהלכיו המדיניים של הנשיא האינדונזי בהקשר המאמץ האמריקאי לסיום המלחמה ברצועת עזה משלבים מספר רכיבים מרכזיים: אקטיביזם גובר במדיניות החוץ למען חיזוק מעמדה הבינלאומי של אינדונזיה, לרבות מעמדו של הנשיא בקרב מנהיגי העולם; אינטרס עמוק בקידום היחסים ושיתוף הפעולה עם ממשל הנשיא טראמפ; אינטרס נמשך ואף מתעצם במעורבות מדינית במזרח התיכון בכלל ולמען קידום הסדר לסכסוך הישראלי-פלסטיני, והערכה של אינדונזיה כי ביכולתה לתרום למאבק בקיצוניות דתית באזור, שגלי ההדף שלה מגיעים גם לתחומה.

אינדונזיה מוזכרת במידה רבה בהקשר "היום שאחרי", ברצועת עזה, במיוחד באשר לתרומתה הפוטנציאלית לכוח הבינלאומי לשמירת השלום שם. אך בלי להפחית מחשיבות היבט זה, נראה כי תרומתה הייחודית למדי של אינדונזיה, שהפוטנציאל שלה נשען במידה רבה על המסד הרחב של חברה אזרחית מוסלמית ממוסדת מאד, [שכבר הוכיחה נכונות להיאבק בקיצוניות דתית בעולם המוסלמי](#) על ידי קידום ערכי אסלאם מתון, בעידוד מובהק של הממשל בבחינת ["דיפלומטיה של עוצמה רכה"](#). [עם זאת](#), נראה שאינדונזיה תתקשה למצות את יכולתה זו בלי קיום מתכונת כזו או אחרת של קשרים רשמיים עם ישראל ושיתוף פעולה ישיר עמה. יש לקוות שהתפתחויות מדיניות יאפשרו זאת, לטובת כול הצדדים.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט